

Siegfried Lenz

Het begin van iets

VERHALEN

Samengesteld en vertaald uit het Duits
door Gerrit Bussink

VAN GENNÉP AMSTERDAM

INHOUD

<i>De vloed komt op tijd (1953)</i>	7
<i>Het wonder van Striegeldorf (1957)</i>	17
<i>Het lievelingsgerecht van de hyena's (1958)</i>	27
<i>Het begin van iets (1958)</i>	37
<i>Een vriend van de regering (1959)</i>	59
<i>De amusementsdoctor (1960)</i>	69
<i>Opgave (1960)</i>	79
<i>De zesde verjaardag (1964)</i>	95
<i>Ademhalingsoefening (1994)</i>	109

DE VLOED KOMT OP TIJD

Eerst zag hij haar man. Hij zag hem in zijn eenentje uit het lage huis met het rieten dak achter de dijk komen, de reus met het treurige gezicht, die ook nu weer zijn hoge waterlaarzen aanhad en de zware jopper met de bontkraag. Door het raam zag hij dat haar man zijn kraag opzette, de dijk op liep en boven in de wind bleef staan; over het lege, rustige wad keek hij naar de horizon waar de Hallig lag, een flauwe heuvel achter het zwijgende, kale wad. En terwijl hij naar de Hallig keek, liep hij aan de andere kant de dijk af. Even verdween hij achter het groene talud, toen dook hij beneden weer op naast de met wier begroeide beschoeiing, die tot ver op het wad doorliep en aan het eind werd beschermd door een hoop stenen. De man ging op zijn hurken zitten, gleed van de schuine stenen oever af en kwam terecht op de zachte, grijze bodem van het wad, die geribbeld was door het vallende water, doortrokken van de scherpe sporen van de slikwormen.

Nu liep hij over de zachte bodem van het wad, over het land dat aan de zee toebehoorde; hij liep langs een roerloze priel, een zwarte geul die de vloed eraan leek te willen herinneren dat hij na zes uur terug moest keren en hem in de stijgende stroming op moest nemen. Hij liep door de geur van wier en verrotting, achter zeevogels aan die scherp afbogen naar de prielen en zoekend en snel pikkend voor hem uit trippelden; hij verwijderde zich steeds verder van de oever, in de richting van de Hallig onder de horizon. Hij werd steeds kleiner, zoals elke dag wanneer hij over het wad naar de Hallig wandelde, alleen, zonder zijn vrouw. Ten slotte was hij niet meer dan een bewegende stip op de donkere vlakte van het wad, onder de wijde, grijze hemel. Hij had tijd tot het vloed werd. . .

En nu zag hij vanuit zijn raam de vrouw. Ze droeg een lange sjaal en schoenen met hoge hakken; onderlangs de dijk liep ze naar het huis waarin hij wachtte. Ze zwaaide naar zijn raam. Toen hoorde hij haar op de trap, hij hoorde hoe ze de deur opende, aarzelend van achter naar hem toekwam. Hij draaide zich om en keek haar aan.

‘Tom,’ zei ze, ‘o, Tom.’ Ze probeerde te glimlachen en kwam met omhooggestoken armen op hem af.

‘Waarom ben je niet met hem meegegaan?’ vroeg hij.

Ze liet haar armen zakken en zweeg, en hij vroeg nog een keer: ‘Waarom ben je niet met je man meegegaan naar de Hallig? Je wilde er een keer samen met hem naartoe. Dat had je me beloofd.’

‘Ik kon het niet,’ zei ze. ‘Ik heb het geprobeerd, maar ik kon het niet.’

Met zijn handen op het vensterkruis en zijn knieën tegen de muur gedrukt, keek hij naar de stip in de verlatenheid van het wad. Hij voelde de wind langs het raam strijken en wachtte. Hij merkte hoe de vrouw achter hem in de oude rieten stoel ging zitten; hij hoorde zacht gekraak, geschuif en gekraak, toen was het stil, zelfs haar adem was niet te horen.

Abrupt draaide hij zich om en bleef bij het raam naar haar staan kijken; hij staarde naar haar door de wind verwaaide haar, naar haar vermoeide gezicht en haar vol rustige minachting omlaaggetrokken mondhoecken, en hij keek naar haar hals en verder langs haar armen omlaag naar haar zwarte handtasje, dat ze tegen een poot van de oude rieten stoel had gezet.

‘Waarom ben je niet met hem meegegaan?’ vroeg hij.

‘Het is te laat,’ zei ze. ‘Ik kan niet langer meer met hem samen zijn. Ik kan niet met hem alleen zijn.’

‘Maar je bent wel met hem hiernaartoe gekomen,’ zei hij.

‘Ja,’ zei ze. ‘Ik ben met hem naar het eiland gekomen, omdat hij dacht dat hier alles vergeten kon worden. Maar hier is het nog moeilijker dan thuis. Hier is het nog erger.’

‘Heb je hem verteld waar je heen gaat als hij weg is?’

‘Dat hoef ik hem niet te vertellen, Tom. Hij mag blij zijn dat ik met hem meegegaan ben. Maak het niet erger dan het al is.’

‘Ik wil het niet erger maken,’ zei hij, ‘maar het zou goed geweest zijn als je vandaag met hem mee was gegaan. Ik heb hem nagekeken toen hij wegliep, ik heb hem de hele tijd door het raam over het wad zien lopen. Ik geloof dat ik medelijden met hem had.’

‘Ik weet wel dat je medelijden met hem hebt,’ zei ze, ‘daarom moest ik je ook beloven dat ik vandaag met hem mee zou gaan. Ik wilde het voor jou doen, maar ik kon het niet. Ik zal het nooit kunnen, Tom. Mag ik een sigaret?’

De man stak een sigaret op en gaf hem aan haar. Na de eerste trek glimlachte ze en haalde ze haar vingers door haar bruine, sliertige haar. ‘Hoe zie ik eruit, Tom?’ vroeg ze. ‘Zie ik er erg verwilderd uit?’

‘Ik heb medelijden met hem,’ zei de man.

Ze hief haar gezicht op, haar vermoeide gezicht, waarop opnieuw een heel oude en rustige minachting te zien was, en toen zei ze: ‘Je moet daarmee stoppen, Tom. Hou op medelijden met hem te hebben. Je weet niet wat er gebeurd is. Jij kunt daar niet over oordelen.’

‘Sorry,’ zei de man. ‘Ik ben blij dat je bent gekomen.’ Hij liep naar haar toe, pakte de sigaret uit haar hand en drukte hem onder de vensterbank uit, veegde er de resten van de brandende tabak af, veegde de kruimels weg en gooide de halve sigaret op een commode. De onderkant van de vensterbank was bespikkeld met de vuile vlekken van uitgedrukte sigaretten. Ik moet de vensterbank eens schoonmaken, dacht hij, als ze weg is ga ik de vlekken afvegen. Daarna ging hij naast de

oude rieten stoel staan, pakte met beide handen de bovenkant van de leuning vast en trok hem ver achterover.

‘Tom,’ zei ze, ‘o, Tom, niet verder, alsjeblieft, niet verder, anders val ik nog, Tom, je kunt me niet houden.’ En op haar gezicht zag hij een gelukzalige angst en een verwachtingsvol verzet. . .

‘Laten we hier weggaan, Tom,’ zei ze, ‘het kan me niet schelen waarheen. Blijf nog bij me.’

‘Ik moet even naar buiten kijken,’ zei hij, ‘wacht.’

Hij liep naar het raam en keek uit over de eenzaamheid van het mistroostige wad; hij zocht de bewegende stip op de uitgestrekte vlakte, tussen de in de verte glinsterende prielen, maar hij kon hem niet terugvinden.

‘We hebben tijd tot het vloed wordt,’ zei hij. ‘Waarom zeg je dat niet? Je bent altijd alleen maar gekomen als hij naar de Hallig ging. Waarom zeg je niet dat we tijd hebben tot het vloed wordt? Waarom zeg je dat niet?’

‘Ik weet niet wat er met je aan de hand is, Tom,’ zei ze, ‘waarom je zo geprikkeld bent. Dat was de afgelopen tien dagen heel anders. De afgelopen tien dagen verwelkomde je me al op de trap.’

‘Hij is je man,’ zei hij tegen het raam. ‘Hij is nog altijd je man en ik had je gevraagd vandaag met hem mee te gaan.’

‘Is je dat vandaag te binnen geschoten, dat hij mijn man is? Dat is aan de late kant, Tom,’ zei ze en haar stem was vermoeid en zonder verbittering. ‘Misschien is het je te laat te binnen geschoten. Maar je kunt gerust zijn: sinds hij terug is uit Dhahran, is hij mijn man niet

meer. Hij is al twee jaar mijn man niet meer, Tom. Je weet wat ik van hem vind.'

'Ja,' zei hij, 'dat heb je me vaak genoeg verteld. Maar waarom ben je niet van hem gescheiden? Je bent bij hem gebleven, twee jaar, je hebt het bij hem uitgehouden.'

'Tot vandaag,' zei ze, en ze zei het zo zacht dat hij zich tegen het raam afzette, zich omdraaide en haar geschrokken aankeek. Hij zag haar vermoeide gezicht waarop nu trekken van diepe minachting te zien waren.

'Is er iets gebeurd?' vroeg hij vlug.

'Wat er gebeurd is, is twee jaar geleden gebeurd.'

'Waarom ben je niet met hem meegegaan?'

'Ik kon het niet,' zei ze, 'en vanaf nu zal het ook nooit meer nodig zijn.'

'Wat heb je gedaan?' vroeg hij.

'Ik heb geprobeerd te vergeten, Tom. Meer niet, twee jaar lang heb ik niets anders geprobeerd. Maar ik kon het niet.'

'En je bent bij hem gebleven en niet van hem gescheiden,' zei hij. 'Ik wil graag weten hoe je het bij hem hebt kunnen uithouden.'

'Tom,' zei ze en het klonk als een laatste, berustende waarschuwing, 'luister, Tom. Hij was mijn man tot ze hem die opdracht in Dhahran gaven en hij daar voor zes maanden naartoe ging. Tot die tijd is hij dat gebleven en toen hij terugkwam was het voorbij. Maar omdat jij vandaag je medelijden met hem hebt ontdekt en omdat je waarschijnlijk nu pas hebt gemerkt dat hij mijn man is, zal ik je zeggen wat er is gebeurd. Hij kwam ziek terug,

Tom. Hij heeft in Dhahran iets opgelopen en dat wist hij. Hij is zes maanden weg geweest, zes maanden is een lange tijd, en er zijn veel mensen die er begrip voor hebben als zoiets gebeurt. Misschien zou ik er ook begrip voor hebben gehad, Tom. Maar hij was te laf om het me te vertellen. Hij heeft er met geen woord over gesproken.'

De man luisterde zonder haar aan te kijken; hij stond met zijn rug naar haar toe en keek naar buiten, waar de groene dijk zich in een wijde boog uitstreckte tot aan de horizon. Een zwerm zeevogels kwam terug van de prieden in het wad, scheerde vlak over de dijk en dook bij de turfvijvers in het riet. Zijn blik dwaalde zoekend over het wad in de richting van de Hallig, waar de bewegende stip nu tevoorschijn moest komen; nu moest hij aan zijn terugtocht beginnen om voor de vloed op de dijk te zijn: hij was niet te zien.

'En je bent twee jaar bij hem gebleven,' zei de man. 'Zo lang heb je het bij hem uitgehouden en niets gedaan.'

'Ik heb twee jaar nodig gehad om te begrijpen wat er is gebeurd. Dat heeft tot vanmorgen geduurd. Toen ik met hem mee zou gaan, heb ik het gemerkt, Tom, en jij hebt me daar ongewild bij geholpen. Je hebt uit medelijden of vanwege je slechte geweten gevraagd of ik met hem mee wilde gaan.'

'Hij is nog steeds niet te zien,' zei de man. 'Als hij voor de vloed weer terug wil zijn, zou hij nu te zien moeten zijn.'

Hij deed het raam open, zette het met een ijzeren haak vast tegen de wind en keek uit over het wad.

‘Tom,’ zei ze, ‘o, Tom. Laten we hier weggaan, het kan me niet schelen waarheen. Laten we iets doen, Tom. Ik heb zo lang gewacht.’

‘Je hebt jezelf lang iets wijsgemaakt,’ zei hij, ‘je hebt geprobeerd iets te vergeten terwijl je wist dat je het nooit zult kunnen vergeten.’

‘Ja,’ zei ze, ‘ja, Tom. Zoiets kan niemand vergeten. Als hij het me na zijn terugkeer meteen had verteld, was alles makkelijker geweest. Ik zou hem hebben begrepen, misschien, als hij zijn mond maar had opengedaan.’

‘Geef me de verrekijker eens,’ zei hij.

De vrouw pakte de verrekijker, die in een leren etui aan de bedstijl hing, en gaf hem aan Tom. Hij maakte het etui open, hield de kijker voor zijn ogen en zocht zwijgend het wad af. ‘Ik kan hem niet vinden,’ zei de man, ‘en in het westen komt de vloed op.’

Hij zag de vloed met lange stoten vanuit het westen naderen, laag en krachtig over het wad trekkend; het water rolde naar voren, bleef even liggen alsof het op adem moest komen, stortte zich in geulen en prielen en kwam meteen daarna schuimend weer tevoorschijn, tot het de ijzeren beschoeiing bereikte, zich verzamelde, tegen de wand omhoogkwam en vlak naast de schuine stenen oever verder stroomde, waardoor de donkere vlakte van het wad naar het oosten toe werd afgesneden.

‘De vloed is op tijd,’ zei hij. ‘Je man was tot nu toe ook altijd op tijd, maar nu zie ik hem niet.’

‘Laten we hier weggaan, Tom, het kan me niet schelen waarheen.’

‘Hij haalt het niet! Hoor je wat ik zeg? Hij is door de vloed afgesneden, weet je dat?’

‘Ja, Tom.’

‘Hij was elke dag op tijd terug, lang voor de vloed. Waarom is hij er nog niet? Waarom?’

‘Zijn horloge, Tom,’ zei ze, ‘zijn horloge loopt vandaag achter.’

1953